

MINNEN STYR KROPPEN

I DET URBANA
LANDSKAPET

Då man har slutat med droger kan vandringar genom staden bli riskabla. **Philip Lalander** skriver om sina etnografiska studier i Norrköping, om minnen som lever kvar i den drogfria kroppen och som kan styra fötterna bort från forna sociala sammanhang.

TEXT PHILIP LALANDER / ILLUSTRATION BJÖRN ÖBERG

EFTERSOM MAN HAR sålt droger förut så blir det lätt att man *faller tillbaka* på det, eftersom man vet att man kan det. Man vet att man klarar av det, man vet vad man håller på med. Det känns inte som att man ger sig ut på nåt djupt vatten. Det känns rätt tryggt alltså. Man känner sig ända rätt hemma typ.

ORDEN OVAN ÄR Salles. Han är en av de cirka 50 individer som medverkade i ett etnografiskt projekt om heroinerfarna människor i Norrköping, som sträckte sig mellan åren 2000 till 2016. Hans ord uttalades under en intervju i mitten av 00-talet. Jag hade då haft kontakt med honom under en sexårsperiod. Intervjun gav honom en möjlighet att berätta hur han kände sig fem år efter det att han slutade med heroin. Innan hade han varit starkt fokuserad på att sälja heroin, möta människor, få snabba pengar i handen. Hans eget heroinanvändande hade eskalerat som en konsekvens av att han som underleverantör hade så stor och stadig tillgång på heroin.

I hans citat finns ordval som indikerar att mycket av hans liv handlar om att hantera känslor inför det liv han levte. Att »falla tillbaka« handlar primärt inte om att ta heroin, utan om att åter söka sig till de miljöer där han var starkt inkluderad. Det handlar om en mängd minnen av sociala kontakter och möten, om att ingå i sociala och kroppsliga sammanhang där han med lätthet kunde synkronisera sin kropp med andra aktörer och därmed »känna sig hemma«. Han visste att det kan räcka med ett telefonsamtal så skulle han vara inne igen, i ett sammanhang där hans förkroppsligade erfarenheter och kunnande värderas. Uttrycket »falla tillbaka« indikerar att det handlar om krafter som inte låter sig varken förklaras eller förstås förnuftsmissigt.

Det tycks snarare vara så att kroppen kan »dras« mot vissa sociala sammanhang. Salle var starkt knuten till den lokala illegala drogmiljön och det som skedde där fastnade i hans kropp, som minnessegment. Att lämna drogerna är mer komplext än att bara rent förnuftsmissigt ta ett beslut och säga »nu är det nog!« Det är starkt relaterat till förkroppsligade erfarenheter av livet som heroinerfaren.

Dessa krafter opererar på en kroppslig, ofta förmedveten nivå, i växelverkan med en yttre miljö, såsom stadens gator, konsumtionsstråk och de människor som rör sig i staden. När man är inne i missbruk kan man stanna upp och prata med folk som också rör sig inom den sfär av staden som man kan kalla den illegala drogekonomin. Man stannar och växlar några ord. Kanske man får lite tips om vilka försäljare som är igång eller om någon blivit tagen av polisen. De flesta av stadens invånare har svårt att urskilja vilka som tillhör denna sociala sfär av Norrköping. Men då man har tagit ett beslut om att sluta med droger blir eventuella vandringar genom det urbana landskapet annorlunda.

SIRI BERÄTTADE FÖR mig vid ett flertal tillfällen att när hon vandrar på stadens gator och torg väljer hon vägar som innebär en minskad sannolikhet för att träffa människor från förr. Ibland väljer hon att inte gå ut av det skälet. Hon har varit fri från droger under många år, men menar att hon ännu inte känner sig säker, att hon ibland känner en *dragning* till rus och de sociala miljöer som hon otvunget har kunnat ingå i. Dragningen i kroppen kan växa om hon känner sig ensam, eller om hon upplever att hennes liv är meningslöst eller misslyckat. I hennes kropp och uppfattning av världen runt om henne finns spår av dessa erfarenheter. Siri vet genom egen erfarenhet att mötet med somliga människor kan få henne ur balans och i värsta fall bidra till skapandet av ett återfall och att hon då kan riskera att rasera allt det förtroende hos sin familj som hon har byggt upp de senaste åren. Därför måste hon styra stegen åt ett annat håll när hon ser en person från förr. Hon måste göra det innan personen ser henne, före deras blickar möts, för efter det finns ingen återvändo.

Siri har utvecklat olika tekniker för att undvika att hennes psyke och ►

” Han visste att det kan räcka med ett telefonsamtal så skulle han vara inne igen.

kropp hamnar i obalans. Hon berättar för mig om ett tillfälle ganska nyligen då hon såg en gammal vän som var inne i det liv som hon kämpade för att hålla sig borta från. »Det var som om fötterna vände mig innan jag riktigt fattade vad som hände.« Här är hon inne på det som utifrån en fenomenologisk förståelseram kallas kroppsligt förmedvetande, som innebär att det kroppsliga, på grund av erfarenheter man gjort i livet, kommer före det språkligt artikulerade. Men det förkroppsligade kan innehålla motstridiga impulser och dragningar. De kan göra att man vill närma sig människor från förr samtidigt som andra sådana impulser kan innebära att röra sig åt ett annat håll. I det Siri berättar förefaller det vara så att hon, genom det kroppsligt förmedvetna, försöker hantera att hon kan känna en dragning till den andra personen. Kroppen är i den mening motstridig och drar åt olika håll. Hon både vill och inte vill närma sig dem från förr. Men mest av allt vill hon inte, och det har hon bevisat vid ett

förflyttar de den egna kroppen och de erfarenheter den bär till en annan plats där de flesta människor är okända, man saknar historiska länkar till dem. Man kan skaffa nytt mobilnummer, stänga sin eventuella Facebooksida och göra barriären mot utsidan stark.

MIGUEL FÖRSVANN EN dag, i början av 00-talet från området Hageby i Norrköping, från de gator där han vuxit upp med vänner och kontakter. Han kände inom sig, djupt inne i kroppen, att livet han hade levt med heroin inte var försvarbart. Han berättade för mig att han ofta hade känt att hans avlidna pappa tittade på honom när han satt med folieröret i handen och sög in heroinröken. Han kunde inom sig höra pappan säga »Vad håller du på med min son? Vad gör du med ditt liv?«

Miguel gjorde slag i saken och flyttade till en annan del av Norrköping där han inte skulle riskera att möta vänner från förr. Under den första tiden gick han inte ut så mycket.

droger och kriminalitet. Idag kan han återvända till det område han lämnat utan att uppleva några risker, utan att känna ambivalens. Dragningen inom honom har med tiden klingat av. Tiden med heroin framstår som ett alltmer avlägset minne från förr. Han jobbar och har fått barn.

I MIN TRILOGI om de heroinerfarna i Norrköping är kropp, rum och sociala relationer av stor betydelse. De som jag har träffat vet att de behöver hålla sig borta från varandra för att inte involvera sig igen. Anledningen till att de vet det är att deras kroppar kan längta efter att smälta samman med andra kroppar i sociala möten och en känsla av att ingå i accepterande gemenskaper. De vet att deras placeringar och vägar i rum med människor kan exponera dem för risker. Samtidigt behöver de människor för att kunna leva, för att känna sig bra. Här ligger en central aspekt som behöver införlivas mycket mer i vård och behandling. ◀

” Det var som om fötterna vände mig innan jag riktigt fattade vad som hände.

flertal tillfällen de senaste åren.

Siri har berättat för mig att hon är stolt att hon så många år har klarat av att bo kvar i Norrköping, nära de miljöer hon har varit del av. Andra har berättat för mig att de har »flytt» från Norrköping för att undvika risken att »falla tillbaka.« I en del fall har det fungerat, de har kunnat odla ett nytt liv. Vid dessa rumsliga rörelser

Han ville inte exponera sig för sina vänner. Många som genomgår en sådan exitprocess beskriver vikten av att ha någon nära sig som stöd i den processen. För Miguel var hans flickvän en mycket viktig person. Han hade också mycket kontakt med en kusin som han kände stöd av. Detta hände för mer än 17 år sedan och Miguel håller sig än idag borta från

LÄS MER

➔ HELA VÄRLDEN ÄR DIN: EN BOK OM UNGA HEROINISTER

Philip Lalander · Studentlitteratur, 2001

➔ RESPEKT: GATUKULTUR, NY ETNICITET OCH DROGER

Philip Lalander · Liber, 2009

➔ MÄNNISKOR BEHÖVER MÄNNISKOR: ATT LYSSNA TILL DE MISSTÄNKLIGGJORDA

Philip Lalander · Liber, 2016

➔ »ILLEGAL STREET ECONOMIES AND DRUGS: GETTING INVOLVED, SKILLED AND TRYING TO QUIT«

Philip Lalander · I T. Kolind, B. Thom & G. Hunt, (red.): The SAGE Handbook of Drug & Alcohol Studies: Social Science Approaches - Thousand Oaks: SAGE Publications, s 642-658 (2016)

➔ STAGING »CHILEANESS«: ETHNICITY, ILLEGAL DRUG ECONOMY AND SOCIAL STRUCTURE

Philip Lalander · Drugs: Education, Prevention and Policy, s 240-247 (2017)